

Startnotitie breed armoedebeleid, gemeente Bergen

Aan: de gemeenteraad Bergen
Wethouder: Marco Wieseahn
Opsteller: Nikita Buis en Esther Mak
E-mail: n.buis@zaffier.nl / e.mak@zaffier.nl

Van: Zaffier
Datum: 4 april 2023

Inhoud

1. Aanleiding.....	1
2. Resultaat.....	3
Vigerend beleid	3
Participatie en afstemming	4
3. Projectmanagement.....	4
Fasering en planning	4
Organisatie en belanghebbenden	6
Risico's.....	7
Kosten.....	8

1. Aanleiding

Het laatste BUCH- brede actieplan minimabeleid en financiële zelfredzaamheid (2018-2021) is vastgesteld in 2018. Daarnaast is specifiek voor het onderdeel schuldhulpverlening, de actie-agenda 'Op weg naar een schuldenvrij Bergen' vastgesteld in 2020. Ook is BUCH- breed het beleidsplan schuldhulpverlening 2022 - 2025 vastgesteld. Inmiddels zitten we begin 2023 en is er in de gemeente Bergen geen actueel plan van aanpak voor minima/armoede. Er zijn intussen veel ontwikkelingen (geweest) op zowel maatschappelijk als politiek vlak. Een steeds grotere groep mensen heeft moeite om rond te komen. Dit komt onder andere door de inflatie en de hogere energielasten. Landelijk worden maatregelen genomen om de bestaanszekerheid te garanderen. Echter blijft ook met deze landelijke maatregelen voor een grote groep mensen rondkomen lastig. De groep mensen met problemen neemt daardoor toe in omvang en diversiteit. Een nieuwe gemeentelijke aanpak kan bijdragen aan het verlichten van deze toenemende problemen bij onze inwoners. Dat kan als we in die aanpak armoede enerzijds als resultaat van maatschappelijke én individuele problemen benaderen en anderzijds als mede oorzaak gaan identificeren voor andere sociale en gezondheidsproblemen in een mensenleven.

Armoede beperkt de mogelijkheden om deel te nemen aan sociale activiteiten en andersom kan een gebrek aan sociale contacten de kansen verkleinen op het vinden van een passende baan. Armoedebeleid is gekoppeld aan het beleidsterrein Participatie. Een koppeling met het sociaal domein maakt het mogelijk om armoede te relateren aan een breed scala aan beleidsterreinen zoals gezondheid, wonen, leefbaarheid, jeugd, opvang, mantelzorg, vrijwilligerswerk. Door de koppeling kan een integrale aanpak van armoede echt vorm gaan krijgen. Hiermee wordt voorkomen dat

problemen die spelen binnen andere beleidsterreinen armoedeposities veroorzaken. Een integrale aanpak van armoede is méér dan voorkomen en terugdringen van armoede; het dient ook andere doelen. Dit omdat armoede over meer gaat dan alleen geld; het veroorzaakt sociale uitsluiting op verschillende levensdomeinen die sterk met elkaar verweven zijn (werk, onderwijs, gezondheid, wonen en vrije tijd). Zo wordt de volksgezondheid bevorderd wanneer niemand op financiële gronden medische behandelingen uitstelt of zelfs weigert. Echter, het tegenovergestelde: 'on gezond maakt arm' dient ook voorkomen te worden. De hoge kosten gemoeid met gezondheidsklachten mag mensen niet de armoede in trekken. Met andere woorden: een integrale aanpak van armoede dient de vicieuze cirkel die zich uitstrekt over verschillende leefdomeinen te doorbreken. Dit heeft niet alleen een grote impact op de persoon die zich op deze wijze uit de armoedesituatie weet te onttrekken maar ook op de samenleving als geheel. Het geeft een impuls aan de economie en de volksgezondheid.

Definitie armoede volgens de Verenigde Naties

Armoede is het niet kunnen voorzien in de eerste levensbehoeften. Zij ontstaat wanneer een persoon of een groep mensen onvoldoende betaal- en-of ruilmiddelen heeft om in de primaire levensbehoeften te kunnen voorzien.

Daarnaast is vaak sprake van sociale armoede. Dit houdt in dat mensen niet mee kunnen doen aan het normale maatschappelijk leven, omdat hier geen geld voor is.

Iedereen moet mee kunnen doen in de gemeente Bergen. Armoede zou hierin geen belemmering moeten vormen. Het college wil voorkomen dat inwoners niet kunnen participeren door armoede of sociale uitsluiting. Een voorwaarde hiervoor is het verstevigen van de sociale basis. Daarnaast zijn een brede visie op armoede en goede regelingen nodig.

Het signaleren en bestrijden van armoede vraagt om een duidelijke aanpak en een inspanning van een ieder in het sociaal domein.

Statistieken gemeente Bergen

Volgens het CBS vallen onder de groep mensen 'levend in armoede' vooral mensen die langdurig een laag inkomen (uitkering) hebben. Het CBS noemt als risicogroepen met een laag inkomen onder of rond het sociaal minimum: éénouder gezinnen, huishoudens met een (langdurige) uitkering, niet-westerse allochtonen (statushouders), werkenden met een laag inkomen en zelfstandigen. Er wordt gesproken van risicogroepen omdat niet iedereen uit deze groepen te maken krijgt met armoede. Een lage sociaaleconomische status en taalachterstand zijn risicofactoren.

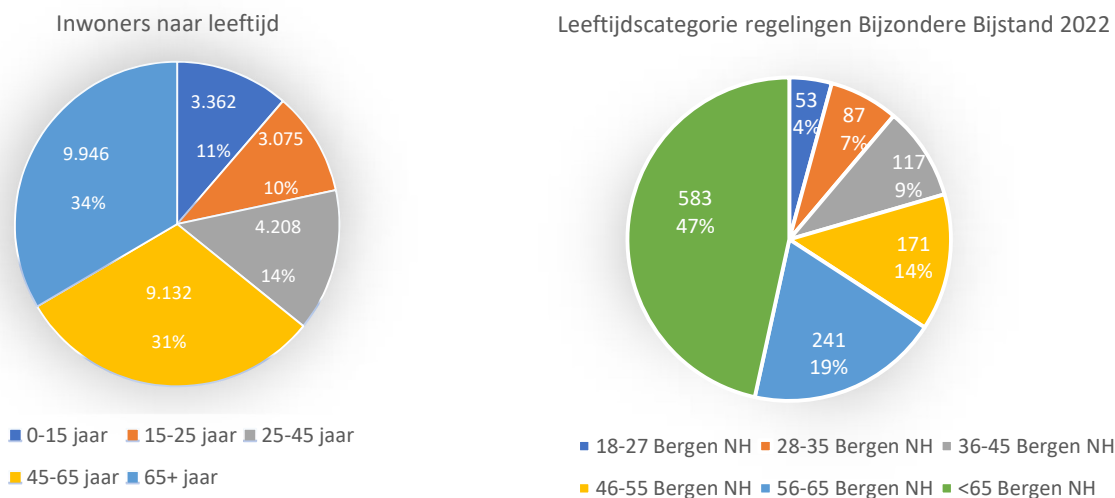

De gemeente Bergen telt momenteel 29.723 inwoners. In de gemeente zijn tenminste 600 huishoudens die leven op of onder de lage inkomensgrens van 100% van het wettelijk sociaal minimum. Een kwetsbare groep waar armoede en schuldenproblematiek op de loer liggen. Ook kinderen kunnen hier de dupe van worden.

Het aantal huishoudens met een inkomen op inkomensgrens 100 tot 150% van het wettelijke sociaal minimum (bijstandsnorm)

Inkomensgrens	100%	120%	150%
Wettelijk sociaal minimum			
Aantal huishoudens	600	1300	2200
Personen	1100	1500	3300

Bron: CBS cijfers 2020

Dat de gemeente Bergen een oudere populatie heeft is terug te zien in de reguleringen bijzondere bijstand en maatschappelijke participatie. De leeftijdscategorie 46-65 jaar maakt hier het meeste gebruik van.

2. Resultaat

De integrale aanpak armoede van de gemeente Bergen wordt een document dat de leidraad vormt voor een toekomstbestendige aanpak van armoede binnen de gemeente Bergen, die aansluit bij de behoeften van de inwoners. Doel is, als uw raad deze startnotitie omarmt, een breed gedragen integrale aanpak van armoede, zodat alle inwoners optimaal mee kunnen doen in de gemeente Bergen zonder onoverkomelijke financiële belemmeringen. Om dit te realiseren gaan we als gemeentebestuur, inwoners en lokale stakeholders nauw samenwerken bij zowel de inventarisatie van het probleem als ook bij de oplossingsrichtingen horend bij het armoedevraagstuk.

De integrale aanpak armoede draagt bij aan het realiseren van de missie uit het integrale beleidskader sociaal domein 2023 – 2026 ‘Iedereen in onze gemeente hoort erbij’.

Vigerend beleid

Verschillende (vigerende) beleidsstukken welke binnen het onderwerp armoede/meedoen leidend zijn of welke direct invloed uitoefenen op armoedebeleid, worden als uitgangspunt gehanteerd bij het opstellen van de integrale aanpak armoede. Dit betreft, in ieder geval, de volgende beleidsstukken:

- Actieplan minimabeleid en financiële zelfredzaamheid BUCH 2018 - 2021

- Actie-agenda 'Op weg naar een schuldenvrij Bergen' 2020
- Beleidsplan schuldhulpverlening BUCH 2022-2025
- Integraal beleidskader sociaal domein BUCH 2023-2026
- Samenspel landelijk en gemeentelijk inkomensbeleid (een onderzoek naar de armoedeval bij Zaffier) maart 2023

Overige beleidsonderwerpen

- Onderzoek Verwey – Jonker instituut: Armoedebeleid en schuldhulpverlening in de BUCH-gemeenten (2022)
- Aanpak kinderarmoede van Divosa (2023)

Participatie en afstemming

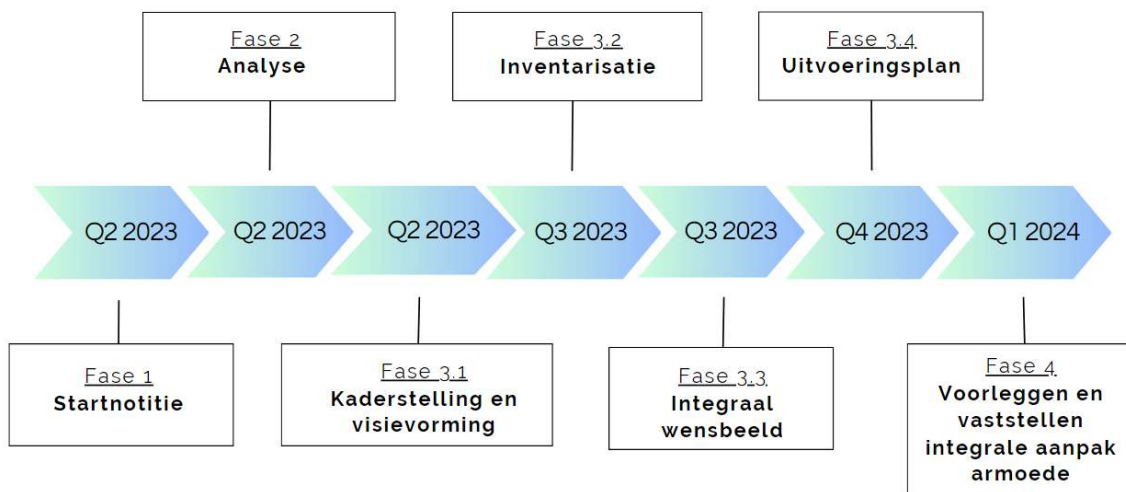
De gemeenteraad van Bergen zal aan de voorkant betrokken zijn bij de te ontwikkelen integrale aanpak armoede. Er wordt gewerkt aan de hand van het BOB- model (Beeldvorming, Oordeelsvorming, Besluitvorming). Deze werkwijze is bedoeld om het proces van probleemstelling naar besluitvorming effectief te doorlopen en daarbij in elke fase de raad te betrekken.

Deze aanpak komt tot stand in samenspraak met inwoners, het sociaal team, de gebiedsregisseur, de ambassadeur, de buurt- en sportcoaches, relevante maatschappelijke organisaties, beleidsadviseurs belast met de dossiers WMO, Jeugd, Onderwijs en Sport en met inachtneming van het vastgestelde gebiedsplan.

3. Projectmanagement

In dit hoofdstuk wordt er ingegaan op de fasering en de planning, de organisatie en belanghebbenden, de risico's en de kosten.

Fasering en planning

Fase 1. Startnotitie

De startnotitie geeft in hoofdlijnen aan welke stappen genomen worden om te komen tot een integrale aanpak armoede. Het doel is om verwachtingen te managen en mogelijke misvattingen tijdens het beleidsvormingsproces vooraf weg te nemen. De startnotitie wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Betrokken stakeholders

- de gemeenteraad
- het college

Fase 2. Analyse

Een uitgebreide analyse van de huidige situatie van de minima in Bergen is nodig om een goed startpunt te hebben. Ook is deze analyse nodig om te kijken of er specifieke doelgroepen zijn waar aandacht voor moet zijn binnen dit project.

Opgave/uitdaging

Hebben we als gemeente voldoende zicht op de groepen die risico lopen om in armoede te vervallen? Kunnen wij deze in beeld brengen? Kennen we de behoeften en hulpvragen van deze doelgroepen? Gebruiken we de juiste communicatiemiddelen om deze groepen te bereiken? Antwoord op deze vragen biedt de mogelijkheid om te kijken of al deze verschillende risicogroepen voldoende bediend worden met de reeds getroffen voorzieningen.

Betrokken stakeholders

- ambtelijke werkgroep met deelnemers vanuit het brede sociaal domein
- data analyst Zaffier

Fase 3. Uitvoering opstellen integrale aanpak armoede

Het opstellen van een integrale aanpak armoede duurt ongeveer negen tot twaalf maanden. De uitvoering bestaat uit verschillende fases waarin stap voor stap op basis van beeldvorming, oordeelsvorming en uiteindelijk besluitvorming wordt gewerkt naar het eindproduct. Het resultaat is een integrale aanpak armoede die breed wordt gedragen in de gemeente (vanuit inwoners, het bestuur, stakeholders en de ambtelijke organisatie) en begin 2024 klaar is voor besluitvorming. Alle sub-fases zijn op hoofdlijnen beschreven.

3.1 Kaderstelling en visievorming

Het is belangrijk om duidelijk te hebben wat de visie van de gemeente Bergen is op armoedebeleid. Een ambtelijke werkgroep met vertegenwoordigers vanuit de verschillende beleidsterreinen is wenselijk. Daarnaast is het van belang om dezelfde vraag te stellen aan het bestuur de gemeenteraad (beeldvorming). Zo ontstaat er een visie van de gemeente Bergen op armoedebeleid

Betrokken stakeholders

- de gemeenteraad
- ambtelijke werkgroep met deelnemers vanuit het brede sociaal domein
- het college (op de hoogte houden)

3.2 Inventarisatie

Na het bepalen van de kaders en de visie is het beschrijven van de huidige situatie de volgende stap. De volgende vragen worden o.a. meegenomen in de inventarisatie. Wat is er al aan regelingen? Worden de verschillende risicogroepen voldoende bediend met de reeds getroffen voorzieningen? Wat mist er eventueel nog? Wat leeft er? Wie zijn betrokken? Welke signalen vangen wij op? Met wie werken we samen en met wie willen we samen werken? Door in gesprek te gaan met alle betrokkenen wordt duidelijk welke vraagstukken/ problemen er op dit moment zijn en welke ideeën er zijn op het gebied van armoede binnen de gemeente Bergen (oordeelsvorming). Het betrekken van inwoners en stakeholders is belangrijk om hier een goed beeld van te krijgen. Dit kan door het organiseren van gesprekken en/of participatie bijeenkomsten.

Betrokken stakeholders

- ambtelijke werkgroep met deelnemers vanuit het brede sociaal domein
- inwoners
- sociaal team
- gebiedsregisseur

- buurt- en sportcoaches
- relevante maatschappelijke organisaties als o.a. Mee & de Wering, Stichting welzijn etc.
- kwaliteitsmedewerkers
- consulenten schuldhulpverlening

3.3 Integraal wensbeeld: schets van de toekomstige aanpak

In deze fase wordt samengevat wat er is opgehaald en worden de geformuleerde ambities uitgewerkt. We komen tot een integraal wensbeeld waarin gezamenlijke belangen, criteria en voorwaarden naar voren komen.

Betrokken stakeholders

Idem aan stakeholders onder 3.2

3.4 Uitvoeringsplan

De huidige stand van zaken uit de inventarisatie in combinatie met de schets van de ideale situatie leidt waarschijnlijk tot stappen die genomen moeten worden om te komen tot die uiteindelijke ideale situatie voor de integrale aanpak armoede.

Betrokken stakeholders

- ambtelijke werkgroep met deelnemers vanuit het brede sociaal domein
- op de hoogte houden van de gemeenteraad en het college

Fase 4. Voorleggen en vaststellen integrale aanpak armoede

Als de integrale aanpak armoede is opgesteld wordt het uiteindelijke product neergelegd bij alle belanghebbenden om nog één keer te checken of alle partijen zich kunnen vinden in het plan. Na eventuele laatste aanpassingen wordt het plan voorgelegd aan de gemeenteraad ter besluitvorming. Het resultaat is een vastgestelde integrale aanpak armoede in het eerste kwartaal van 2024.

Betrokken stakeholders

- ambtelijke werkgroep met deelnemers vanuit het brede sociaal domein
- het college
- de gemeenteraad
- op de hoogte brengen van inwoners, sociaal team, gebiedsregisseur, sport- en buurtcoaches, overige partners

Tabel 1. Samenvatting globale planning

25 mei	2023	<i>Startnotitie Raad (vaststellen startnotitie)</i>
juni - juli	2023	<i>Kaderstelling en visievorming</i>
juli – september	2023	<i>Inventarisatie huidige situatie</i>
oktober - november	2023	<i>Schrijven uitvoeringsplan en concept integrale aanpak armoede</i>
december	2023	<i>Concept integrale aanpak armoede voorleggen bij alle betrokkenen</i>
januari – februari	2024	<i>Vaststellen integrale aanpak armoede</i>

Organisatie en belanghebbenden

Het is van belang om de organisatie en alle belanghebbenden nader te specificeren. Op deze manier wordt duidelijk wat de rol en de invloed is van alle betrokken partijen, waarbij ook van belang is om te weten wat er van de verschillende partijen wordt verwacht.

Ambtelijke werkgroep

Vanaf de start van het project is een ambtelijke werkgroep met deelnemers vanuit het brede sociaal domein wenselijk. De beleidsadviseur(s) van Zaffier heeft de rol van projectleider. Het voorstel is om vanuit het gehele sociaal domein breed vertegenwoordigers te betrekken die vanaf de analyse fase betrokken zijn bij het project.

Tabel 2. Procesverantwoordelijkheid en de inschakeling van andere afdelingen

Proces/inhoud	Beleidsadviseur Zaffier	350 uur
Inhoudelijk	Beleidsadviseur Domein Samenleven	
	Onderwijs/jeugd	65 uur
	WMO	65 uur
	Sport	65 uur
Adviserend	Communicatieadviseur Zaffier	40 uur
Adviserend	Communicatieadviseur Bergen/ BUCH	20 uur

Gemeenteraad

De gemeenteraad stelt de startnotitie vast en wordt vanuit het gesteld BOB- model actief betrokken bij het proces om te komen tot een integrale aanpak armoede, toetst het gevoerde proces op basis van dit model en stelt het uiteindelijke plan vast.

College van burgemeester en wethouders

Het college ziet toe op de voorbereiding en uitvoering van alle stappen die genomen moeten worden om te komen tot een integrale aanpak armoede. Daarnaast ziet het college toe op de te ondernemen besluitvorming.

Inwoners

De inwoners zijn heel belangrijk in het proces. Zij zullen vanaf het begin betrokken worden bij de inventarisatie van de huidige situatie en het schetsen van de ideale situatie, zodat het eindproduct breed gedragen wordt.

Overige partijen

Dit zijn onder andere de buurtsportcoaches en relevante maatschappelijke organisaties. Deze partijen hebben veel contact met de inwoners, vangen signalen op en kunnen doordat zij de inwoners goed kennen en weten wat er speelt een waardevolle bijdrage leveren.

Risico's

Gedurende het beleidsvormingsproces kunnen de volgende risico's mogelijk tot vertraging of bijstelling van het project leiden.

Tijd

Projectpartners, zowel intern als extern kunnen onvoldoende tijd hebben om mee te werken aan het project. Om dit risico zoveel mogelijk te voorkomen is het belangrijk om iedereen op tijd te betrekken.

Onvoldoende input

Als er te weinig input komt van de verschillende partijen dan kan het zijn dat het eindproduct niet breed genoeg gedragen wordt.

Organisatie

Doordat projectpartners (intern en extern) vrijwillig deelnemen aan het project is het risico aanwezig dat de urgentie mist om bij te dragen aan het project. Dit kan leiden tot vertraging of tot een onvoldoende gedragen eindproduct. Het is belangrijk om op tijd mensen te betrekken en het belang van deelname te benadrukken.

Informatie

De informatiedeling met het gemeentebestuur en de gemeenteraad, vooral over het afgesproken proces is van belang om te voorkomen dat het uiteindelijke plan wordt afgewezen in het besluitvormingsproces.

Kosten

De interne personele uren van zowel Zaffier als de BUCH werkorganisatie (605 uur) vallen binnen de formatie- uren, waar geen financiële reservering tegenover staat.

Financiële gevolgen kader

De financiële gevolgen van het integrale kader worden apart inzichtelijk gemaakt bij de uitwerking ervan.